

IZ »JEVGENIJA ONJEGINA«

A. S. Puškin - Mile Klopčič

STARI IN NOVI ROMAN

Privzdignjen v slogu do oblaka,
je včasih pišcev umotvor
opisal svojega junaka
kot vseh kreposti svetel vzor.
Preganjan vselej po krivici,
je služil zmerom le pravici
in bil je bister, dobrotljiv,
z lepoto svojo očarljiv.
Živeč v zanosnosti izbrani,
goreč za vzvišene strasti,
bi zanje žrtvoval še kri,
na koncu pa, na zadnji strani,
je greh bil vselej kaznovan
in venec čednostim priznan.

Zdaj kot da nas meglà ovija,
morala se je šla solit,
greh še v romanu bralcu prija,
še v njem se pase zmagovit.
Britanske muze zmišljevanje
že deklicam vznemirja spanje,
in zdaj jim jemlje srčni mir
najbrž zamišljeni Vampir,
Melmoth, ta klateski podjetnež,
pa večni Žid ali Korzar
ali skrivnostni Jean Sbogar.
Lord Byron, samovoljni spretnež,
celó sebičnost je znajdljiv
v romantiko otožno skril.

Za vse to, bratci, smisla nimam.
Mogoče na ukaz nebes
porečem zbogom zvonkim rimam,
obsede me vsegà nov bes.

Naslove odlomkom je dal prevajalec.

in dasi Feb mi pot bo križal,
bom k skromni prozi se ponižal.
Roman v načinu starih dni
starost mi vedro zaposli.
Ne bom grozljivih storij pisal
o hudodelstvih, pač pa bom
predstavil vam starinski dom,
družino rusko v njem orisal,
življenje v mejah starih šeg
in mik ljubezenskih zadreg.

Podam, kako sta se menila
z očetom stric in s teto ded,
kako otroka sta hodila
k potočku, k lipici sedet;
pa ljubosumnosti težave,
razdor med njima, solze sprave,
pa spet ju sprem, nazadnje par
lepo popeljem pred oltar...
Spet nežni se mi govor zdrami,
besede najde mi spomin,
ki sem iz srčnih bolečin
nekoč pred njenimi nogami
nesrečnež jaz jih šepetal
in ki jih zdaj ne znam več prav.

KOGA LJUBITI?

.....Rad bi zatajil,
káj črnih misli me mori;
pripomnim naj le *v oklepaju*,
da takih gnusnih marenj ni,
ki skuha jih lažnik in naša
salonska sodrga raznaša,
da ni pouličnih bodic
ne zlobno bedastih novic,
ki ne bi jih lepo smehljaje
prijatelj vaš brez zlih namer
v pošteni družbi vsak večer
slučajno širil šepetaje.
Sicer... kri bi za vas prelil,
kot da bi ... v žlahti z vami bil.

Hm, hm! Je vaša žlahta zdrava,
moj bralec, če vprašati smem?
In ko je že priložnost prava,
morda želite, da povem,
kaj *žlahta* pravzaprav pomeni?
Prav, pa prisluhnite oceni:
Sorodnike na moč spoštuj
in strezi jim, se prilizuj,
za božič — šega je na svetu —
obišči jih ali pozdrav
po pošti pošlji, pa bo prav
in boš vse druge dneve v letu
odrešen njihovih nadlog...
Se dolgo naj živi jih bog!

Več ko prijatelj, strici, tete
velja ljubezen lepotic:
naj metež še tako kdaj mete,
ne vzame vam nad njo pravice.
Resnica to! A vihra mode,
pa svojeglavosti prirode,
pa družbe opravljivi duh...
A ženske lahne so ko puh.
Pri tem pa čednostna ženica
obvezno v moževih očeh
je zmerom čista in v časteh;
tako se zvesta vam družica
drugam požene kakor ptič:
ljubezen meša sam hudič.

Komu naj človek res verjame
in ljubi ga, ker mu bo zvest?
Kdo vljudno našo mero vzame,
če tehta dela, tehta vest?
Kdo nam nikoli ne preseda?
Kdo grehe nam skoz prste gleda?
Kdo nas ne blati pri ljudeh?
Kdo streže nam, za nas v skrbah?
Nikar! Ti iščeš le slepilo,
zastonj, zastonj napor je tvoj.
Sam sebe ljubi, bralec moj,

takšno je moje napotilo.
Predmet zasluži to: ni vrag,
da bil bi ti kdo drug bolj drag!

ELEGIJE ALI ODE?

A tiho! Slišiš? Kritik strogi
naroča nam, naj elegij
zavržemo otep ubogi,
in bratom pesnikom kriči:
»Kaj ženete te stare lajne?
Pustite že to vzdihovanje,
češ *vse je mimo, vse je preč*.
O drugem pojte, o tem nič več!«
Prav! Tudi vem, da nam pokažeš
trobento, masko in kinžal,
in misli mrtvi kapital
od mrtvih zdramiti ukažeš:
kaj ni tako? — Ne za ves svet!
»Vi ode zlagajte nam spet,

kot včasih so bile nam znane,
ko pele so junaškim dnem...«
Le ode vzvišene, svečane —
nikar, prijatelj, kaj bi s tem?
Saj veš, kaj rekel je satirik!
Je »Tujih mnenj« pretkani lirik
ti bolj pri srcu kakor vsi
otožni pevci elegij? —
»Vse v elegiji je uborno;
njen cilj je nič, v solzé zaviti;
cilj ode pa je plemeniti
in vzvišen...« To je kajpak sporno,
a tiho bom, saj nisem nor:
naj dve stoletji pahnem v spor?

ZIMA. — ŠAMPANJEC ALI VINO?

Zora se iz meglè poraja;
na poljih delavcev ni več;
z volkuljo lačno volk prihaja

do vaških cest, na plen prežeč;
 konj ga začuti, vzpne se, prha,
 in že popotnika do vrha
 po klancu nese drzen dir;
 ob zori jutranji pastir
 ne žene več goved iz hleva,
 opoldne njega glasni rog
 ne kliče jih počivat v krog;
 a v kajži deva si prepeva
 in prede, trska ji gori,
 družica zimskih teh noči.

Že reže včasih mraz do kože,
 po poljih ivje se srebri...
 (Naš bralec čaka rimo rože;
 izvoli, prosim, kar po nji!)
 Bolj kakor modni se parketi
 poledeneli potok sveti.
 Z drsavkami otroški svet
 glasno vriskaje reže led;
 na rdečih tačkah se primaje
 gosak, da v vodo šel bi spet;
 previdno se spusti na led,
 spodrsne, pade; že plesaje
 z neba se vsiplje prvi sneg
 kot zvezdice na dol in breg.

Le kaj počel bi zdaj na vasi?
 Na sprehod hodil? V času tem
 z goloto vas te dolgočasi,
 puščobna upira se očem.
 Naj jezdim v stepe zamegljene?
 A konju podkve nezostrene
 slabo zadirajo se v led;
 lahko se zvrne s tabo vred.
 Doma ostani in prebiraj
 De Pradta, Scotta, pregleduj
 račune ali pij in psuj,
 pa boš večer pognal kot včeraj
 in kot ga jutri boš — tako
 preživel zimo boš lepo.

Kot Harold Byronov Jevgenij
v tesnobno je lenobo vdan:
okoplje zjutraj se v ledeni
kopeli in tiči ves dan
doma, račune premišljuje,
pa krog biljarda poskakuje,
ko s topim kejem krogli dve
pošilja sem ter tja molče.
Tako zabije čas do mraka;
tedaj biljard in kejs pusti,
dá pogrniti kraj peči
in Lenskega nestrpno čaka.
Ta s trojko iskro privihra;
večerjo brž, sva že oba!

Cliquotke Vdove in Močta
blagoslovljeno vino koj
postavljeno je pred poeta.
V buteljki mrzli kak napoj!
Svetal ko vrelec Hipokrene,
me z igro svoje šumne pene
(na to in to spominjajoč)
tako uročil je nekoč,
da zanj sem zadnje še beliče
zapravi marsikak večer.
Ta bajni, čudodelni vir
(prijateljji, vi ste mi priče)
rodil je mnogo šal, norčij,
pa verzov, pričkanj, sanjarij!

Šampanjec, sok peneče šumni,
želodcu zdaj ne gre več v slast;
bordojec trezni in razumni
pri meni uživa večjo čast.
Šampanjec ni mi več povšeči;
enak je ljubici bleščeči,
vihravi, vzpaljene krvi,
a muhasti in brez soli.
Ti pa, *bordo*, si nam najblažji
prijatelj zmerom in povsod,

ki v urah stiske in nezgod
tvoj sok prijazno nas tolaži
in čas brezdelja nam zlahtni.
Bordo-prijatelj naj živi!

TATJANINE SANJE

In sanja nenavadne sanje:
Po snegu si utira pot
čez pusto plan in čez kotanje;
megla mrkobna je povsod.
Med snežnimi zameti vale
bučeče meče v breg in skale
razpenjen potok, temen, siv,
ki mraz ga ni še zledenil.
Tramiča dva sta nad prepadom,
sprijeta v ledu, za mostič,
ki ni zaupati mu nič.
In pred bobnečim tem usadom
Tatjana zadrži korak
in s strahom se ozira v mrak.

Na moč jezi jo ta prepreka,
zastonj ozira se oko;
na drugem bregu ni človeka,
da bi sèm čez ji dal roko.
Nenadoma zamet se zgane,
in kdo spod njega prednjo plane?
Razkuštran medved, hrust za tri.
Tatjana *ah!* — a on renči,
ponudi krempljasto ji šapo.
Tatjana zbere sile vse,
drhte se z roko nanjo oprè,
od samega strahu ob sapo,
in srečno pride čez vodo.
Zbeži — a kaj? Medved za njo!

Od groze ji srce zastaja,
še huje se požene v tek;
vendar kosmatega lakaja

ne reši je vročični beg;
pošast lomasti čez zapreke.
Pred njima gozd. Negibne smreke
v namrščeni lepoti žde;
pod snežnimi plastmi šibé
se veje; skozi ogolele
vrhove brez, topolov, lip
svetlika zvezdic se utrip.
Poti nikjer; zamete bele
nasul je metež vsepovprek,
pokril grmičevje in breg.

Tatjana plane, v gozd se umakne;
sneg brede do kolen in čez;
zdaj dolga veja se zatakne
ji za bradó, zdaj iz ušes
ji siloma uhane ruje;
zdaj mokri čeveljček sezuje
z nožice drobne ji pršič;
Z ramen ji pade ruta; nič,
pusti jo; strah ji gospoduje,
saj medved sope tik za njo;
s tresočo roko se celo
rob krila vzdigniti sramuje;
drvi, a medved ji sledi,
še malo, vsak čas bo po nji.

Omahne — medved jo prestreže
in varno nese jo, lahnó,
kot da dekletce je brez teže.
Ne gane z glavo ne z roko,
tako brezčutno je pokorna.
Pokaže koča se uborna,
v goščavi skrita; do žlebu
jo z vseh strani je sneg zasul;
skoz okno ostra luč se sveti,
a v koči trušč in vrisk in hrum.
»Tu,« reče medved, »je moj kum:
pri njem se malo daj ogreti!«
In že sta v veži se znašla;
tam rahlo jo spusti na tla.

Zave se Tanja: veža ... vrata ...
medveda strašnega nikjer:
kot da sedmina je bogata,
tak sliši vrišč, žvenket skoz dver.
Kakšna uganka strašna zanjo!
Tedaj pogleda skozi špranjo.
Kaj vidi? ... Mizo, ki krog nje
pošasti zoprne sede:
rogata skaza s pasjim gobcem,
ob nji pajdaš z glavo ko ptič,
pa večča z brado ko kozlič,
pritlikavček, repat in s trobcem,
pa okostnjak, spakljiv, bahav,
ob njem pol maček, pol žerjav.

Še huje in bolj čudno hkratu:
rak jaše pajka sem ter tje,
lobanja se na gosjem vratu
v škrlatni čepici majè.
plesaje mlin se motovili
in škriplje, otepaje s krili;
vrišč, petje, lajež, žvižg, krohot,
človeški govor, konj topot!
A kaj le misli si Tatjana,
ko v gruči tej spozna njegà.
ki strah ji je in sreča vsa —
junaka našega romana!
Onjegin v družbi tej sedi
in v vrata kradoma strmi.

Če migne — vsa drhal topoče,
če pije — pije in vrešči,
zasmeje se — vse se krohoče,
namršči se — in vse molči.
Očitno: tu on gospoduje.
Tatjani groza ponehuje,
in radovedna, kakor je,
previdno malo dver odpre ...
A sunek vetra ta hip v koči
pogasi luči po zideh;
pri priči vtihne vrišč in smeh.

Onjegin izza mize skoči
in besen pohiti do vrat;
za njim drevi se vsa svojat.

Kako prestraši se Tatjana!
Rada zbežala bi nazaj:
ne more, vsa je kot vkopana:
zavpila bi na pomagáj:
ne gre. Jevgenij sune v vrata,
tedaj peklenska studna jata
deklê zagleda — divji smeh
zarezgeta na vseh straneh.
Skaženi rilci in rogovi,
koščeni prsti, čopast rep,
krvavi gobci, pôgled srep,
čekani, brki, kljuni sovji —
vse kaže nanjo, sili v njo,
in vsi vreščijo: Moja bo!

Ne, moja! je zarjul Jevgenij,
in tolpa zgine kakor dim;
tako je zdaj v temì ledeni
dekle ostalo samo z njim.
Onjegin jo povleče mirno
v kotiček ter jo tam obzirno
na pograd posadi, nato
ji svojo položi glavó
na ramo. Ta hip se pojavi
Olga, z njo Lenski; luč je spet;
Onjegin plane, divji, bled,
s pestjo nadležneža pozdravi
ter ju zmerjaje proč podi.
Tatjana skoraj omedli.

Jevgenij nagloma togoten
dolg nož pograbi, in zadet
omahne Lenski. Krik strahoten;
temà zagrne prostor spet...
Koča zaškriplje, se zamaje...
in Tanja plane trepetaje

iz sanj ... Že v sobo sije dan:
skoz led na šipah razigran
škrlatno sije žarek zore.

.....

O PROMETU

Ko bolj široko se omiki
odpro poti v naš ruski svet
(kot govore nam učniki,
bo to čez kratkih petsto let),
se spremenilo v našem svetu
bo tudi marsikaj v prometu:
Rusijo ceste vprek nekoč
razsečejo povezujoč,
železne, vzbočene mostove
zgradimo drzne čez vodé,
narazen zrinemo gore,
pod vodo zvrta mo si rove,
in ob cestah krščanski rod
postavi krčme si povsod.

Zdaj naše ceste so sramota,
in strah te trhljih je mostnic:
v nočiščih spati je strahota,
preveč je bolh, preveč stenic.
Ni krčem. V izbi mrzli, mračni
visi napihnjeni, a lačni
jedilni list, na zid pribit,
samo da draži apetit.
Vtem vaške občuduj ciklope,
ki z ruskim kladivom v rokâh
popravljajo ti mah na mah
lahkotni fabrikat Evrope,
hvaleč državo iz srea,
da jam na cestah ne zravna.

Zato pa lahka in mikavna
je vožnja zimske, mrzle dni,
ko cesta gladka je in ravna
kot modni verzi brez soli.

.....

POZABA

Ubogi Lenski! Žalovala
ni dolgo Olga jokajoč.
Bridkosti se nevesta zala
zneveri kaj lahko čez noč.
Drug stopil v njeno je življenje,
drug ji uspaval je trpljenje,
ker je zaljubljen bil ji vdan.
Očaral jo je mlad ulan,
vzljubila ga je Olga živo...
In že, da združi bog ju v par,
stopila z njim je pred oltar,
sklonila glavo sramežljivo;
živ ogenj ji je bil v očeh,
na ustnih ji je igral nasmeh.

Ubogi Lenski! Ko v onkrajstvo,
v molčečno večnost je za to
novico zvedel in izdajstvo,
kako mu je bilo, kako?
Mogoče pa je lena Leta
v brezčutje uspavala poeta,
da nem je, gluh, neprizadet
za vse, kar bega ta naš svet?
Saj! V ravnodušno pozabljenje
zagrne vse nas kruta smrt.
Ljubezen, mržnja, bratstvo, srd —
vse vtihne. Le za premoženje
požene dedičev se zbor
zagrizeno v ogaben spor.

SLOVO OD MLADOSTI

Drugačne želje zdaj negujem,
in muke nove sem spoznal;
od prvih nič ne pričakujem,
po starih mukah mi je žal.
Kje, sanje, vaše so sladkosti?
Kje rima nanje, *čas mladosti*?
Je res mladosti venec ves
mi ovenel za večni čas?

Je resda že zbežala, ka-li,
brez vseh elegičnih nagod
pomlad življenja mi od tod
(kar sem doslej govoril v šali)?
Da nikdar se ne vrne spet?
Da star bom trideset že let?

Moj poldan je prišel; vemiva,
srce, na znanje to bridkost.
Vse prav: lepo se posloviva,
o lahkomiselna mladost.
Zahvaljena za vse užitke,
za žalost, muke sladko-bridke,
za hrup, gostije, za vihar,
za vse, kar si mi dala v dar,
zahvaljena mi, ti edina!
Užil sem te, užil do dna
gorje in slaj... dovolj tegà!
Zdaj v duši moji je jasnina,
in tak na novo krenem pot,
da se spočijem od zablod.

Pa z bogom, kraj, kjer samotaril
sem v svojih mladih, burnih dneh,
kjer sem sanjaril in lenaril
ob žgočih, vihrastih strasteh.
A ti, navdih mladostni, drami
mi domišljijo ter jo mami,
srce naj buri mi tvoj glas,
prilétaj večkrat k meni v vas,
da pevcu duša sred poleta
se ne zakrkne, ne zamre
in v mrzel kamen ne zapre,
v pogubni čar sveta ujeta,
v mlakuži tej, ki z vami vred
se valjam v nji že mnogo let.